

Desentraliserið viðgerðina av sinnissjúkum!!!

Felagið SINNISBATI hevur gjørt eitt uppskot til ein framtíðar politikk innan sinnisrøkt.

Felagið metir hetta uppskotið sum eitt stig á leiðini fyri at fáa betri umstøður fyri okkara sinnissjúku.

Sagt verður, at almennu myndugleikarnir eiga at stinga út í kortið av nýggjum.

Uppskotið hjá felagnum Sinnisbata er so ein roynd at hjálpa myndugleikunum og politikarunum at koma í gongd.

Vit prenta uppskotið í heilum líki:

Felagið SINNISBATI hevur víðgjørt stöðuna í samband við viðgerðina av sinnislaga sjúkum her á landi.

Í dag fer meginparturin av hesi viðgerð fram á psyk. deild á Landssjúkrahúsinum í Tórshavn. Ein slík miðsavnan er sera sárber, og tá trupulleikar stinga seg upp, kemur hetta so ella so at raka ell tey, sum hava viðgerð fyri neyðini. Tann ótryggleiki, sum er eitt úrslið av hesi stöðu, betir ikki um stöðuna hjá sjúklinginum, sum fyrst og fremst hevur eitt trygt umhvørvi fyri neyðini.

SINNISBATI heldur, at partur av eini loysn hevði verið at lagt størst møgulegan part av viðgerðini uttan fyri psyk. deild, og hava vit í hesum sambandi fylgjandi íteklig uppskot:

1. Útflýtan í smærri bústaðar-eindir

Einki er at ivast í, at mong av teimum, sum í dag eru innlögð á psyk. deild, eins væl kundu verið heima hjá sær sjálvum, um tey har fingtu ta neyðugu viðgerðina og røktina. Orsøkin til, at hesi fólk eru innlögð, er hon, at tey ikki heima kundu fáa ta røkt og viðgerð, sum er neyðug. Men kann tað ikki vera møgulegt hjá sjúklingunum at vera heima hjá sær sjálvum, so ber tað til at útvega sjúklingunum umstøður og umhvørvi, sum er so heimligt sum gjørligt.

Út frá teimum royndum, sum SINNISBATI hevur havt við bústovnum á Sólteigi, vilja vit mæla til, at skaptir verða móguleikar fyri fleiri slík-

um bústovnum.

Tilíkir bústovnar eiga at verða grundaðir á, at búfólkið varðveitir sína inn-tøku, har í millum av-lamispensjón, og tey skulu gjalda fyri at bøgva og eta. Stovnurin skal eisini royna at útvega teimum arbeiði og ítriv. Setas, skal neyðugt starvsfólk, og skulu hesi samskipa viðgerðina við leiðsluna á psyk. deild.

Royndir okkara vísa, at á henda hátt ber til at útvega sjúklingunum umstøður og eitt umhvørvi, sum als ikki er møgulegt á einum sjúkrahúsi.

Betri og bílagari loysn

Tilíkir bústovnar eru ein nógv bílagari loysn enn raksturin av einum sjúkrahúsi. Samlaði kostnaðurin er umleið 100.000 kr. pr. ár pr. búfólk. Sjálvur talan kann vera um størri tørv á starvsfólki í ávisum færum, kundu hesar útreiðslur to óngantið sammetast

við útreiðslur pr. dag á sjúkrahúsi.

Vit meta, at upp til helvtin av teimum, sum í dag eru á psyk. deild høvdu kunnað verið á einum slíkum bústovni. Um ikki fulla tíð, so í hvussu er ein part av árinum.

Her skal leggjast aftur, at, at eftir okkara metan eru fleiri sjúklingar, sum av ymsum orsøkum ikki verða innlagðir, men sum kundu fingið munandi bata við at koma á ein slíkan bústovn í longri ella styttri tíð.

Bústovnar kring landið

Okkara uppskot er, at hesir bústovnar koma at liggja um landið, soleiðis at sjúklingarnir kunnu vera so nær heimstaðnum sum gjørligt.

Tær einstøku kommunurnar áttu at útvega hús alt eftir tørvinum í søkin. Hetta skuldi ikki verio so trupult, tí royndirnar vísa, at stór seðhús eru vælegnað til endamálið, og hesi kunnu hýsa 6-8 fólkum.

Íbúðargrunnurin

Skipanin við íbúðargrunni um er sera væl egna til figging av hús-um til hetta endamálið. Hon virkar á tann hátt, at fyri at keypa hús saman við íbúðargrunninum krevst bert ein eginpeningur uppá 18%.

Vit mæla til, at Íbúðargrunnurin verður nýttur bert til endamálið sum hesi.

Tó eigur skipanin við íbúðargrunninum at verða broytt. Hon virkar í lötuni á tann hátt, at íbúðargrunnurin eigur húsið, sjálvst aftan á leigarin við eginpeningi og leigu hevur gildið meginpartin av húsinum. Hetta eigur at verða broytt soleiðis, at ognarviðurskiptini verða eftir tí, sum er gildið.

Annars er sera lagaligt at útvega hús saman við íbúðargrunninum, og hetta meta vit at tær flestu stórru kommunurnar hava ráð til. Eisini ber til hjá smærri kommunum at útvega hús í felag.

Soleiðis eigur at verða skipa fyri:

Kommunurnar útvega húsin, og heilsuverkið eigur at gjalda sjálfan rakstur.

Nógv verður nú tosað um decentralisering, og flst verður á, at ikki nóg nógv hendir á hesum øki. Men við hesum okkara uppskoti er tað í veruleikanum upp til kommunurnar um landið sjálvar at decentralisera!

Henda skipan fer at lætta munandi um trýstið á psyk. deild, og tann verandi manningin kann fáa munandi betri umstøður til at taka sær av teimum sjúklingum, sum ikki hava annan móguleika enn innlegging.

2. Læknaviðgerð uttanfyri psyk. deild

Sum áður nevnt fer viðgerð fyri sinnissjúkum bert fram á psyk. deild. Hetta merkir sostatt, at sjúklingar, sum skulu til ambulanta viðgerð, mugu koma til Havnar at fáa hesa.

Vit halda, at ein slík viðgerð eins væl kann fara fram runt um í landinum. Vit meta, at innan aðra sjúkraviðgerð verður meira og meira vanligt, at henda fer fram úti um landið, har hon áður bert var í Havn.

Mælt verður tí til, at læknarnir á psyk. deild hava fasta viðtalið úti um landið. Hetta kundi í fyrsta umfari verið sett í verk, har læknamiðstöðir eru. Tær sjúklingar, sum nú mugu nýta ein dag fyri at koma til Havnar, fáa tá eina ásetta tíð á næstu læknamiðstöð.

Skipast skal eisini soleiðis fyri, at sjúklingarnir í størst møgulegan mun sleppa at tosa við sama lækna hvørja ferð, og tað uttan mun til um viðgerðin fer fram í Havn ella ikki.

3. Distrikts-psykiatri

Hetta merkir, at størst møgulegur partur av viðgerðini av tí sinnislaga sjúka fer fram heima hjá viðkomandi. Vit meta tað at vera av størsta týdningi, at viðgerðarfólkini koma at kenna heimið hjá tí sjúka og tess avvarðandi fyri at kunna meta um røttu viðgerðina.

Kann viðgerð gevast heima við hús ber hetta í sær minni tørv á innlegging. Men sjálvst tá innlegging er neyðug meta vit tað at hava stóran týdning at viðgerð kann gevast heima undan innleggingini, og ikki minst, at viðkomandi framvegis fær viðgerð og stuðul, aftaná at hann er útskrivaður.

Í fyrsta umfari eigur heimasjúkrasystraskipanin eisini at umfata sinnissjúk. Her verður neyðugt við setan av fólkum afturat, sum hava serligar royndir innan viðgerð av sinnissjúkum fólkum.

4. Útvegan av arbeiði

Mett verður at tað er av størsta týdningi, at útvegan kann arbeiði til sinnislaga sjúk fólk. Tá fólk eru sinnislaga sjúk kann tað bert gera sjúkuna verri, um viðkomandi einki hevur at gera. Í tann mun tað ber til at útvega fólk arbeiði á vanliga arbeiðsmarknaðinum, er hetta sjálvsagt tað besta.

Men royndirnar vísa, at hetta er ikki nóg mikið, og tí er tað av týdningi fyri viðgerðina at útvega arbeiðspláss. Hetta kann gerast við at sett verða á stovn vard verkstøð fyri fólk við ymsum brekum.

Eisini eigur at verða umhugsað at fáa dagsentur, har fólk bæði kunna arbeiða og fáast við ymisk ítriv.

Psykotisk børn og urg

1. Búsmøguleikar

Talið av fólkum við barna-psykosum er í Danmark millum 1500-2000, t. v. s. 1/2‰. Tað er royndur lutur, at hagtøl frá einum landi til annað samsvara, og meta vit, at í Føroyum eru umleið 15, ið sum børn eru vorðin sinnissjúk.

Í lötuni eru nógur av hesum á Eirargarði, onnur, ið enn eru undir skúlaaldris, búgva heima, og uppaftur onnur búgva í Danmark, tí foreldrin meta einki er fyri teimum í Føroyum.

Í Danmark eru bústovnar, ið burturav eru ætlaðir psykotiskum børnum/ungum. Tað, ið skilir hesar stovnar frá øðrum, er, at viðgerðin av hesum børnum/ungu krevur fólk burturav til hvønn einstakan, um tað skal eydnast at fáa hesi, hvørs intelligensur kann vera høgur, aftur at fungera í samfelagnum.

Um fingin verða til vega 3 hús ætlað psykotiskum børnum/ungum hevði núverandi tørvurin eftir okkara meting verið noktaður.

2. Undirvísing

Sum er finst í Føroyum eingin undirvísing, ið ger

Meginparturin av viðgerðini av sinnislaga sjúkum fer fram á psyk. deild á Landssjúkrahúsinum